KU LEUVEN

FACULTEIT ECONOMIE EN BEDRIJFSWETENSCHAPPEN

LEUVENSE ECONOMISCHE STANDPUNTEN
2021/187

LES(S) 2021/187

De inkomensschok van het virus, de demper van de welvaartsstaat en de gaten in het vangnet

LES(S) is more: dit standpunt is een samenvatting van de COVIVAT beleidspaper nr 9 “De impact van de Covid-19 schok voor loon- en weddetrekkenden in 2020”, te raadplegen op www.covivat.be

Bart Capéau
bart.capeau@kuleuven.be

André Decoster
andre.decoster@kuleuven.be

Jonas Vanderkelen
jonas.vanderkelen@kuleuven.be

Stijn Van Houtven
stijn.vanhoutven@kuleuven.be

16 april 2021

- Meer dan één op drie werknemers leed in 2020 inkomensverlies door tijdelijke werkloosheid of door een terugval in inkomen uit flexi-jobs.
- Gemiddeld verloor een getroffen werknemer 15,1% aan bruto jaarinkomen.
- De verhoogde uitkeringen brachten dat verlies terug tot een daling van 3,1% in beschikbaar jaarinkomen (of € 858).
- Een langdurige terugval op tijdelijke werkloosheid zorgt voor grotere inkomensverliezen, ondanks de bijkomende premie voor langdurig tijdelijk werklozen.
- Het gebrek aan sociale bescherming van inkomen verworven onder het flexi-statuut drijft het inkomensverlies fors op.
- Voor werknemers die tijdelijk werkloos werden én een flexi-job zagen wegvallen, kan het verlies in beschikbaar inkomen zelfs oplopen tot 30%.

Deze studie werd uitgevoerd binnen het COVIVAT-project 2020-DGSTRAT, gefinancierd door de FOD Sociale Zekerheid. We danken Michiel Segaert en Rudi Van Dam voor advies en hulp wat betreft de data, en Toon Vanheukelom en Daan Vandervelde voor opmerkingen en commentaar bij voorlopige versies van deze tekst. De hier gepresenteerde resultaten zijn gebaseerd op EUROMOD versie I3.0 +. Oorspronkelijk ontwikkeld, beheerd en onderhouden door het Institute for Social and Economic Research (ISER), wordt EUROMOD sinds 2021 ontwikkeld, beheerd en onderhouden door het Joint Research Center (JRC) van de Europese Commissie in Sevilla, in samenwerking met EUROSTAT en nationale teams van de EU landen. We zijn dank verschuldigd aan de vele mensen die hebben bijgedragen aan de ontwikkeling van EUROMOD. De resultaten en hun interpretatie zijn de verantwoordelijkheid van de auteurs.

INLEIDING

Het beeld van de impact van de COVID-19-schok op de macro-economische situatie in 2020 wordt steeds scherper. In haar recentste middellange termijnverkenningen raamt het Federaal Planbureau de daling van het bbp in 2020 op 6,2%, en het netto nationaal inkomen zou zelfs met 8,2% zijn afgenomen (Federaal Planbureau, 2021). Maar als er één gebeurtenis is waar het adagium opgaat over de statisticus die verdronk in een plas water van gemiddeld 1 meter diep, dan wel deze COVID-19-schok.

Daarom hebben we zowel in Decoster et al. (2020) als in Marchal et al. (2020) snel pogingen gedaan om ook een beeld te schetsen van hoe verschillend deze dreun aankwam voor verschillende bevolkingsgroepen. Dit onderzoek, dat zich op dat moment beperkte tot de schok in april 2020, leerde dat voornamelijk werknemers met lagere lonen en een sociaaleconomisch kwetsbaar profiel inkomensverlies leden. Dit was deels te verklaren door de grote sectorale verschillen in de schok: bijna 30% van de werknemers werd tijdelijk werkloos in april 2020, maar dat aandeel lag beduidend hoger in o.a. de horecasector, de handel en de sector van de kunst, amusement en recreatie. In die sectoren zijn de lonen gemiddeld lager en zijn er ook relatief meer mensen deeltijds of tijdelijk tewerkgesteld.

De analyse in Decoster et al. (2020) en in Marchal et al. (2020) beperkte zich noodgedwongen tot de impact in de eerste volle maand van de coronacrisis, m.n. april 2020, en modelleerde, wat de loon- en weddetrekkenden betreft, enkel werknemers die onder de standaard bescherming van tijdelijke werkloosheid vielen. In de COVIVAT beleidsnota nr. 9 breiden we de analyse uit met twee aspecten waarvan we a priori vermoeden dat die het in de vermelde papers geschetste beeld wel eens fors zouden kunnen bijstellen.

Ten eerste weten we dat niet alleen de initiële impact heel verschillend verdeeld was over sectoren en bevolking. Ook de duur van de impact doorheen het hele jaar 2020 verschilde sterk tussen sectoren en werknemers. Daarom brengen we hier voor het eerst voor het volledige jaar 2020 het inkomensverlies van werknemers in kaart. Zelfs de macro-cijfers uit de reeds vermelde middellange termijnvoorspellingen van het Federaal Planbureau reveleren reeds de heterogeniteit van de impact. De geraamde daling van 2,6% van het reële bruto-inkomen van werknemers in 2020 is de resultante van een negatieve groeivoet voor werknemers in de private sector (-4,5%) en een toename van het bruto-inkomen van werknemers in de overheidssector (+2,5%). Ons eerste opzet is om op basis van microdata dit beeld van heterogeniteit in de impact veel gedetailleerder aan de oppervlakte te brengen.

Ten tweede weten we dat, zeker in zwaar getroffen sectoren zoals de horeca, een deel van de tewerkstelling gebeurt onder de vorm van atypische statuten of contracten. Het inkomen van die statuten is vaak minder of soms zelfs helemaal niet verzekerd door systemen zoals tijdelijke werkloosheid. Net daarom moet een degelijke monitoring van de sociale impact van corona ook aandacht hebben voor die atypische statuten. In de COVIVAT beleidspaper nr. 9 brengen we één van die statuten, m.n. de tewerkstelling in flexi-jobs, mee in rekening om het inkomensverlies te schetsen.

De methode die we gebruiken om de schok te verdelen over de volledige bevolking van werknemers, is een verdere verfijning van hoe we in Marchal et al. (2020) te werk gegaan zijn. Op basis van externe informatie schatten we de kans dat iemand zijn of haar tewerkstellingssituatie ziet veranderen t.g.v. corona. In tegenstelling tot Marchal et al. (2020) maken we nu gebruik van officiële statistieken van de RVA om maand op maand arbeidsmarkttransities te schatten.

We beschrijven in wat volgt eerst de terugval op tijdelijke werkloosheid in 2020 en het effect van corona op het aantal personen dat tewerkgesteld was in een flexi-job. Daarna tonen we het hieruit voortvloeiende inkomensverlies voor loon- en weddetrekkenden. We bekijken zowel de impact op het initiële (bruto-) inkomen, als op het beschikbare inkomen na uitkeringen en betaling van belastingen.

AANTAL TIJDELIJKE WERKLOZEN IN 2020

Het al dan niet een beroep doen op tijdelijke werkloosheid is de basisinformatie waarmee we de arbeidsmarkttransities uitsmeren over de volledige bevolking van loon- en weddetrekkenden in SILC.[1]

De eerste twee rijen van Tabel 1 tonen hoe honderdduizenden werknemers een beroep deden op het stelsel van tijdelijke werkloosheid. We classificeren een werknemer als tijdelijk werkloos zodra die minstens één dag een uitkering voor tijdelijke werkloosheid heeft genoten in die maand. In de eerste drie maanden van de lockdown ontvingen telkens meer dan 900.000 werknemers (ongeveer een kwart van de werknemers) een tijdelijke werkloosheidsuitkering. Vanaf juni nam het aantal terug af ten gevolge van versoepelingen van de sanitaire maatregelen, om uit te komen bij 6,5% van de werknemers in september (of 257.000 werknemers). De tweede golf wordt in Tabel 1 zichtbaar in een toename tot 10% tijdelijk werklozen (of bijna 400.000 werknemers) in november.

Het tweede deel van de tabel toont de tijdelijke werkloosheid per sector (uitgedrukt als aandeel van de tewerkstelling in die sector). De variatie over de sectoren is, niet verwonderlijk, nog groter dan deze doorheen het jaar zelf. Sectoren zoals de horeca, de handel of de kunst-, amusement- en recreatiesector dienden noodgedwongen maandenlang de deuren te sluiten en konden in vergelijking met andere sectoren minder of zelfs helemaal niet overschakelen op telewerk. Ook in de bouwsector is het aandeel

1 We gebruiken de EU-SILC 2018 microdata (European Union Statistics on Income and Living Conditions 2018). Deze surveydata werd bevraagd in 2018 en verwijzen naar inkomens voor het jaar 2017. We transformeren de inkomens naar waarden in 2020 door gebruik te maken van de EUROMOD uprating factors gebaseerd op de evolutie van het bruto uurloon. De demografische situatie waarvoor de enquête representatief is, blijft echter die van 2018.

2 Eind 2020 werd beslist om tijdelijk werklozen die meer dan 52 uitkeringen hebben ontvangen van maart tot en met november, een bijkomende eenmalige premie van € 150 bruto toe te kennen. Deze premie werd verhoogd met € 10 per uitkering boven de grens van 67 uitkeringen. Voor vrijwillig deeltijdse werknemers bedroeg de premie € 75 en de verhoging € 5.

3 Werknemers kunnen onbelast bijverdienen met een flexi-job indien zij minstens 4/5e tewerkgesteld waren in het derde kwartaal voorafgaand aan de flexi-job. Indien de flexi-job niet kon worden uitgeoefend ten gevolge van corona, konden enkel flexi's die tewerkgesteld waren aan de hand van een schriftelijke arbeidsovereenkomst een beroep doen op tijdelijke werkloosheid wegens overmacht. Voor flexi's tewerkgesteld binnen een raamovereenkomst en een DIMONA-aangifte op de dag van tewerkstelling, is dat niet mogelijk. Uit opgevraagde gegevens bij RVA blijkt dat het aantal flexi's met een tijdelijke werkloosheidsuitkering beperkt was tot slechts 1,5% van het totaal aantal flexi-jobbers.

Tabel 1 Tijdelijke werkloosheid van februari tot november 2020 en aandeel in tewerkstelling per sector

	Feb	Maa	Apr	Mei	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov
aantal tijdelijk werklozen (TW) in 1000	128	935	1128	903	562	366	326	257	381	394
% TW in totale tewerkstelling	3,2	23,6	28,5	22,8	14,2	9,2	8,2	6,5	9,6	10,0
% tijdelijke werkloosheid per sector										
Landbouw en Industrie (A - E)	6,9	30,2	40,0	32,0	22,8	14,5	13,2	10,6	13,3	11,8
Bouwnijverheid (F)	23,4	62,6	62,4	32,8	20,9	21,2	17,7	15,7	24,7	13,8
Handel (G)	0,7	38,5	46,0	36,8	15,9	8,8	7,6	6,1	10,0	18,2
Vervoer; informatie, communicatie (H, J)	1,9	16,2	23,9	20,5	14,5	10,1	9,0	6,2	7,4	6,9
Horeca (I)	2,7	75,0	76,0	72,2	64,6	32,3	31,4	29,2	57,3	55,5
Financiële activiteiten en verzekeringen (K)	0,1	6,1	11,5	9,9	5,3	2,5	2,2	1,2	1,6	2,1
Immo, vrije beroepen, dienstverlening (L - N)	3,2	35,1	42,5	36,1	22,2	16,0	14,2	10,1	13,8	13,1
Openbaar bestuur en onderwijs (O, P)	0,0	0,8	1,5	1,4	0,7	0,3	0,2	0,1	0,2	0,5
Menselijke gezondheidszorg (Q)	1,3	10,2	12,3	9,4	4,6	2,7	2,4	1,7	3,1	3,0
Kunst, amusement en recreatie (R)	0,6	40,0	48,9	47,6	38,6	16,9	15,5	14,3	25,5	31,4
Overige (S -U)	3,2	27,5	32,4	31,3	17,3	11,3	10,4	9,1	12,8	19,4

Bron: RVA, RSZ en eigen berekeningen.
Noot: De letters tussen haakjes bij de sectoren verwijzen naar NACE Rev. 2 code.
Het percentage per sector geeft het aantal tijdelijk werklozen weer in die sector gedeeld door het aantal werknemers in die sector op 31 maart 2020.
Voor december waren de cijfers op moment van de analyse nog niet beschikbaar. Om toch de impact op het inkomen voor het volledige jaar 2020 in kaart te brengen hebben we verondersteld dat de tijdelijke werkloosheid in december 2020 dezelfde was als die van november 2020

tijdelijk werklozen hoog in de eerste maanden van de lockdown, al valt op dat reeds in februari 23,4% van de werknemers in de bouwsector minstens één dag tijdelijk werkloos waren.

DUUR VAN DE TIJDELIJKE WERKLOOSHEID

Naast sector van tewerkstelling laat onze methode ook toe om de duur van tijdelijke werkloosheid op te nemen in de analyse. Dit is zowel relevant voor de omvang van de inkomensschok (hoe langer tijdelijk werkloos, hoe groter het verlies aan bruto-inkomen), maar ook omdat de ondersteuningsmaatregelen vanaf eind 2020 ook expliciet deze duur in rekening brachten.[2] Tabel 2 toont de verdeling naar duurtijd van de tijdelijke werkloosheid, zoals we die simuleren in de SILC microdataset op basis van de door ons geschatte arbeidsmarkttransities. Het aandeel 'langdurig' tijdelijk werklozen (hier bepaald als meer dan 52 dagen tijdelijk werkloos tussen maart en december) bedraagt 34,1% van het totaal aantal tijdelijk werklozen.

TERUGVAL IN HET AANTAL FLEXI-JOBS

Tenslotte bekijken we een derde dimensie van heterogeniteit in onze dataset. Zoals in de inleiding vermeld, weten we dat nogal wat specifieke tewerkstellingsstatuten, zoals het bruto-inkomen verdiend in een flexi-statuut, door de mazen van de sociale bescherming vallen.[3] Flexi-jobs zijn enkel toegestaan

Tabel 2 Tijdelijk werklozen naar duurtijd

Duurtijd in dagen	Aandeel van de tijdelijk werklozen (%)
1 – 26	40,9
27 – 52	25,0
53 – 78	16,6
79 – 104	7,9
105 – 130	3,6
131 -156	2,1
> 156	3,8

Bron: Eigen berekeningen op bijgewerkte SILC 2018

4 Deze terugval is al zichtbaar in de dagelijkse tellingen.

in horeca en detailhandel, en dit maakt het des te belangrijker om in een verdelingsbeeld ook rekening te houden met dit inkomensverlies. Dat ook de tewerkstelling onder de vorm van een flexi-job danig werd aangevreten door corona, blijkt uit de vergelijking van het aantal mensen dat in 2019 en in de eerste drie kwartalen van 2020 minstens één flexi-job uitoefende.

Tabel 3 Aantal personen tewerkgesteld in een flexi-job per kwartaal

	2019	2020
Kwartaal 1	48520	62909
Kwartaal 2	56927	36835
Kwartaal 3	62907	56816
Kwartaal 4	65286	-

Bron: website RSZ, februari 2021. Cijfer m.b.t. het vierde kwartaal 2020 werd nog niet gepubliceerd op datum van schrijven.

Onder andere door de sluiting van de horeca vanaf midden maart daalde het aantal flexi-jobs in het tweede kwartaal met 41% t.o.v. het eerste kwartaal en met 55% ten opzichte van datzelfde tweede kwartaal in 2019. De heropening van de horeca in juni zorgde ervoor dat het aantal flexi-jobs in het derde kwartaal het aantal van het jaar tevoren benaderde. Maar een nieuwe sluiting van de horeca midden oktober zal ongetwijfeld hebben gezorgd voor een nieuwe terugval in het vierde kwartaal.[4]

Naast het verlies zelf van de flexi-job leren RSZ-statistieken ons ook dat het gemiddeld aantal gepresteerde uren per werknemer daalde van gemiddeld 55u per kwartaal in het eerste kwartaal van 2020 naar 51u per kwartaal in het tweede kwartaal van 2020. In onze implementatie van de arbeidsmarkttransities hebben we derhalve die twee gevallen opgenomen: sommige mensen verliezen hun inkomen uit de flexi-job volledig in het tweede en het vierde kwartaal, voor anderen reduceren we enkel het aantal gewerkte uren naar 51u per kwartaal vanaf het tweede kwartaal.

Het resultaat van de vertaling van de geaggregeerde informatie over het beroep op tijdelijke werkloosheid en het aantal flexi-jobs per maand en per sector in de SILC dataset leidt tot het patroon van de corona-schok voor loon- en weddetrekkenden, zoals weergegeven in Tabel 4.

We identificeren meer dan één op drie werknemers (34,8%) die tijdelijk werkloos werden van maart 2020 tot december 2020, en dit voor gemiddeld 48 dagen. De grote sectorale verschillen, zowel wat betreft het aandeel tijdelijk werklozen als wat betreft het aantal dagen in tijdelijke werkloosheid zijn eveneens duidelijk. Het eerder geschetste beeld in Decoster et al. (2020) en Marchal et al. (2020) dat de horeca de zwaarst getroffen sector was in de eerste maand van de lockdown wordt hier – niet onverwacht natuurlijk – bevestigd op jaarbasis. In de horecasector vielen drie op vier werknemers (76,2%) terug op tijdelijke werkloosheid en dit voor gemiddeld 111 dagen. De laatste kolom toont dat net in deze sector de bijverdienste uit een flexi-job van groot belang is, met relatief veel werknemers die hun inkomen uit hoofdberoep aanvullen met een bijverdienste als flexi.

Tabel 4 Nowcasting in SILC van de tijdelijke werkloosheid en flexi-job per sector in 2020

	aantal tijdelijk werklozen als % van tewerkstelling	gemiddeld aantal dagen tijdelijk werkloos (voor de tijdelijk werklozen)	aantal flexi-jobs als % van de tewerkstelling
alle loon- en weddetrekkenden	34,8	48	1,3
per sector			
Landbouw en Industrie (A - E)	51,9	36	1,0
Bouwnijverheid (F)	69,4	45	0,9
Handel (G)	67,9	49	1,7
Vervoer; informatie, communic. (H, J)	33,6	42	1,1
Horeca (I)	76,2	111	6,9
Financiële activiteiten en verzekeringen (K)	11,2	28	1,5
Immo, vrij beroepen, dienstverlening (L - N)	63,3	54	0,5
Openbaar bestuur en onderwijs (O, P)	2,0	28	1,3
Gezondheidszorg (Q)	16,6	34	1,3
Kunst, amusement, recreatie, en overige (R - U)	38,8	59	0,5

Bron: Eigen berekeningen op bijgewerkte SILC
Noot: De letters tussen haakjes bij de sectoren verwijzen naar NACE Rev. 2 code

DE VERDELING VAN DE INKOMENSSCHOK OVER DE POPULATIE VAN LOON- EN WEDDETREKKENDEN IS UITERMATE SCHEEF

Zo'n 64,4% van de werknemers leed geen inkomensverlies. Het verlies zit dus volledig geconcentreerd bij 35,6% van de werknemers. Daarvan leed 34,8% een bruto-inkomensverlies ten gevolge van tijdelijke werkloosheid en 1,3% door een terugval in de activiteit als flexi.

Gemiddeld leed een werknemer een bruto-inkomensverlies van € 2.004. De uitkeringen en automatische stabilisatoren zorgden ervoor dat dit inkomensverlies deels gecompenseerd werd tot een gemiddeld verlies van € 281 in beschikbaar inkomen.

Onder de subpopulatie van getroffen werknemers ligt het gemiddeld verlies vanzelfsprekend beduidend hoger: € 5.630 bruto-inkomensverlies dat gecompenseerd werd tot een verlies in beschikbaar inkomen van gemiddeld € 858. De mediaan ligt onder het gemiddeld inkomensverlies wat impliceert dat er een beperkt deel relatief hard getroffen werd. Van de getroffen werknemers leed 10% een bruto-inkomensverlies van meer dan € 12.000. In termen van beschikbaar inkomen was het verlies voor 10% van de getroffen werknemers hoger dan € 2.000 en 5% verloor zelfs meer dan € 2.981 in beschikbaar inkomen.

Tabel 5 relateert die heel scheve verdeling van het inkomensverlies aan de inkomensverdeling. Voor elk kwintiel (dat is 20%) van de bevolking geordend op bruto jaarinkomen in een baseline-scenario '2020 zonder COVID-19' tonen we het aandeel in het bruto-inkomen en vergelijken dat met het aandeel in het geaggregeerde verlies, in de compensatie en in het beschikbaar inkomen.

Vergelijking van de eerste en de tweede kolom tonen dat, binnen de hier bestudeerde werknemerspopulatie, de inkomensschok voornamelijk terecht gekomen

Tabel 5 Concentratie van het inkomensverlies

Kwintiel	Aandeel in bruto-inkomen (%)	Aandeel in bruto-inkomens-verlies (%)	Aandeel in compensatie (%)	Aandeel in beschikbaar inkomen (%)	Aandeel in beschikbaar inkomensverlies (%)
1	7,9	15,2	20,0	11,8	10,0
2	14,6	27,3	30,9	16,4	16,7
3	18,5	23,9	25,1	18,9	18,8
4	22,8	17,8	15,7	21,9	24,0
5	36,2	15,7	8,3	30,9	30,5

Bron: eigen berekeningen (EUROMOD)
Noot: Kwintielen op basis van bruto jaarinkomen in baseline-scenario '2020 zonder COVID-19'

is in de onderste helft van de verdeling. De laagste drie kwintielen incasseren 66,5% van de verandering in het bruto-inkomen, daar waar ze in de pre-corona baseline slechts instaan voor 41% van het totaal bruto-inkomen. We kunnen spreken van een inkomensschok met sterk regressieve kenmerken. De compensaties via tijdelijke werkloosheid en de automatische stabilisatoren hebben dit regressieve beeld enigszins gecorrigeerd: de twee kwintielen met de hoogste bruto jaarinkomens ontvangen 24% van de compensaties, terwijl ze 33,5% van het verlies in bruto-inkomens voor hun rekening nemen. De laatste twee kolommen illustreren hoe dit ervoor zorgt dat de uiteindelijke impact de oorspronkelijke verdeling van het beschikbaar inkomen min of meer volgt.

DE OMVANG VAN DE INKOMENSSCHOK EN DE ABSORPTIE VAN DE SCHOK DOOR UITKERINGEN VERSCHILT HEEL STERK TUSSEN GROEPEN WERKNEMERS

In deze paragraaf relateren we de heel ongelijke verdeling van de verliezen aan kenmerken van de werknemers, zoals sector, of duur van de tijdelijke werkloosheid. We vatten de resultaten samen in Tabel 6. De bovenste rij van Tabel 6 herhaalt het effect voor de volledige populatie van werknemers.

Het bruto-inkomen nam af met gemiddeld 4,9% t.o.v. het baseline-scenario '2020 zonder COVID-19'. Maar de tegemoetkomingen en de automatische stabilisatoren reduceren het uiteindelijk tot een verlies van 1% in temen van beschikbaar inkomen. Voor de getroffen subpopulatie loopt het gemiddeld bruto-inkomensverlies op tot 15,1%. De schok in het bruto-inkomen wordt gedempt door tijdelijke werkloosheidsuitkeringen. Zij vingen gemiddeld 62,1% van het bruto-inkomensverlies op (kolom d). Na eindafrekening inzake de personenbelasting wordt het bruto verlies verder gereduceerd tot een gemiddeld verlies van 3,1% van het beschikbaar inkomen. In de laatste kolom noemen we dit de 'absorptie-ratio': 79,4% van het bruto-inkomensverlies wordt geabsorbeerd door tijdelijke werkloosheidsuitkering en automatische stabilisatoren.

"Zo'n 64,4% van de werknemers leed geen inkomensverlies. Het verlies zit dus volledig geconcentreerd bij 35,6% van de werknemers."

In het tweede deel van de tabel onderscheiden we subpopulaties naar sector, naar duur van tijdelijke werkloosheid en naar het al dan niet combineren van

Tabel 6 Variatie in de inkomensverliezen en de absorptie van de schok voor groepen werknemers

		Verandering in het bruto jaarinkomen		Demping van de initiële schok in bruto-inkomen		Verandering in het beschikbaar jaarinkomen		Absorptie -ratio 1-(f)/(b)
		in €'s	in %	in €'s	in %	in €'s	in %	in %
Rij		(a)	(b)	(c)	(d)	(e)	(f)	(g)
(1)	alle loon- en weddetrekkenden	-2004	-4,9	1244	62,1	-281	-1,0	80,2
	voor de subpopulatie geaffecteerd in termen van bruto-inkomen (36% van de werknemerspopulatie)							
(2)	loon- en weddetrekkenden	-5630	-15,1	3495	62,1	-858	-3,1	79,4
	naar sector							
(3a)	horeca	-11750	-40,4	8161	69,5	-1496	-6,5	84,0
(3b)	Kunst, amusement, recreatie e.a.	-6361	-20,5	4221	66,4	-922	-3,9	81,2
	naar duur van de tijdelijke werkloosheid							
(4a)	korte duur (1 - 52 dagen)	-3050	-7,9	1713	56,2	-530	-1,9	76,2
(4b)	lange duur (> 52 dagen)	-10957	-32,1	7178	65,5	-1502	-5,7	82,1
(4c)	53-105 dagen	-8388	-24,7	5364	64,0	-1185	-4,6	81,5
(4d)	106-156 dagen	-14287	-41,5	9545	66,8	-1802	-6,9	83,5
(4e)	> 156 dagen	-22402	-64,3	15233	68,0	-3075	-11,4	82,2
	naar al dan niet bijkomende tewerkstelling als flexi							
(5a)	niet tijd. werkl; terugval flexi-job	-148	-0,3	0	0,0	-136	-0,4	-28,7
(5b)	niet tijd. werkl.; verlies flexi-job	-1403	-2,8	0	0,0	-1422	-4,1	-46,4
(5c)	tijd. werkl.; terugval flexi-job	-8865	-20,0	5343	60,3	-1458	-4,5	77,4
(5d)	tijd. werkl.; verlies flexi-job	-10223	-24,4	5827	57,0	-2457	-7,8	68,0

Bron: Eigen berekeningen (EUROMOD)
Noot: Absorptieratio = 1 – (f)/(b). Deze ratio geeft weer in welke mate de initiële schok in bruto-inkomen werd opgevangen door het belasting- en uitkeringsstelsel
5a, 5c: flexi-job behouden, maar wel terugval in aantal uren
5b, 5d: flexi-job verdwijnt volledig in tweede en vierde kwartaal

een hoofdtewerkstelling met bijkomend inkomen uit een flexi-job.

Met een gemiddeld bruto-inkomensverlies van € 11.750 zijn werknemers met inkomensverlies in de horeca-sector (rij 3a), meer dan dubbel zo hard getroffen als getroffen werknemers uit andere sectoren. Dit is te verklaren door het feit dat werknemers in de horeca gemiddeld meer dan vier maand tijdelijk werkloos werden en dat een relatief hoog aandeel werknemers bijverdient als flexi. De uitkering voor tijdelijke werkloosheid vangt het bruto-inkomensverlies deels op. De personenbelasting reduceert het beschikbaar inkomensverlies verder tot gemiddeld € 1.496. Ook in de sector van kunst, amusement en recreatie (rij 3b) waren getroffen werknemers relatief lang tijdelijk werkloos (gemiddeld 59 dagen), wat zich eveneens vertaalt in een bovengemiddeld inkomensverlies van 3,9% van het beschikbaar inkomen.

Dat de duur van de tijdelijke werkloosheid determinerend is voor de omvang van de schok is natuurlijk vanzelfsprekend. Maar het blijft revelerend te zien dat de voorziene tegemoetkomingen niet kunnen verhinderen dat de verliezen in termen van beschikbaar inkomen fors oplopen. Werknemers die langer dan 156 dagen tijdelijk werkloos waren kijken gemiddeld aan tegen een verlies van maar liefst 11,4% van hun beschikbaar inkomen (of € 3.075). Dat gebeurt ondanks de premie voor mensen die langer dan 52 dagen tijdelijk werkloos zijn. Deze extra compensatie voor zwaar getroffen werknemers verhoogt wel de demping van het bruto-inkomensverlies, maar dat laatste wordt zo groot, dat ook de terugval in het beschikbaar inkomen steeds groter wordt.

In het onderste deel van Tabel 6 illustreren we hoe de terugval van inkomen uit de flexi-job voor een niet-gecompenseerd (bijkomend) inkomensverlies zorgt en dus de demping van de schok in bruto-inkomen verlaagt. In onze dataset simuleren we vier mogelijke gevallen: het behoud van de flexi-job, weliswaar met een daling in het aantal uren, of het wegvallen van de flexi-job in twee kwartalen, al dan

niet gecombineerd met een terugval op tijdelijke werkloosheid in het hoofdberoep. Als enkel de flexi-job wegvalt maar het hoofdberoep wel uitgeoefend kon worden in 2020, daalt het bruto-inkomen met 2,8%. Dat relatieve verlies van onbelast inkomen uit de flexi-job wordt door het belasting- en uitkeringsstelsel net vergroot in het beschikbaar inkomen. Hetzelfde absolute verlies van € 1.400 betekent een relatief groter aandeel van het beschikbaar inkomen dat verloren gaat. Dit is de reden waarom de maatstaf van absorptie voor deze individuen negatief is. De combinatie van een terugval op tijdelijke werkloosheid en het wegvallen van de flexi-job in twee kwartalen zorgt voor een verlies in beschikbaar inkomen van gemiddeld 7,8%, gedreven door het niet-gecompenseerd inkomensverlies t.g.v. het wegvallen van de flexi-job. Deze simulatie verbergt trouwens extreme gevallen in het mogelijke verlies aan inkomen uit een flexi-job. Omdat we geen informatie hebben over het aantal uren die iemand werkt in een flexi-job kennen we in de baseline iedereen met een flexi-job het gemiddeld aantal gepresteerde uren van 55u per kwartaal toe. In de simulatie laten we iemand met een flexi-job zijn of haar flexi-job verliezen voor ten hoogste twee kwartalen. Om de sensitiviteit van onze resultaten in het onderste deel van Tabel 6 te analyseren in functie van minder gematigde assumpties tonen we in Tabel 7 dezelfde indicatoren als in Tabel 6 voor enkele typegevallen.

Tabel 7 Variatie in de inkomensverliezen en de absorptie van de schok voor enkele typevoorbeelden

	Uren flexi per week	Maanden in tijdelijke werkloos-heid	Verandering in het bruto jaarinkomen		Demping van de initiële schok in bruto-inkomen		Verandering in het beschikbaar jaarinkomen		Absorptie -ratio 1-(f)/(b)
			in €'s	in %	in €'s	in %	in €'s	in %	in %
			(a)	(b)	(c)	(d)	(e)	(f)	(g)
Alleenstaande, 4/5e tewerkgesteld in de horeca (bruto € 2.120 / maand) en verlies flexi-job in 3 kwartalen									
(1)	0	5,5	-13529	-45,8	9687	71,6	-390	-1,8	96,0
(2)	0	9,5	-23368	-79,2	17075	73,1	-1653	-7,8	90,1
(3)	8	5,5	-17123	-49,9	9687	56,6	-3985	-15,4	69,2
(4)	8	9,5	-26962	-78,6	17075	63,3	-5247	-20,3	74,2
(5)	16	5,5	-20718	-53,0	9687	46,8	-7579	-24,7	53,4
(6)	16	9,5	-30557	-78,1	17075	55,9	-8842	-28,8	63,1

Bron: Eigen berekeningen (EUROMOD)
Noot: Bruto-inkomen gebaseerd op gemiddeld uurloon in horecasector gerapporteerd in loonenquête van 2017.
Flexi-job uurloon is gelijk aan gemiddeld uurloon in flexi-job: € 12,30 (eigen berekeningen op basis van RSZ data)
Absorptieratio = 1 – (f)/(b). Deze ratio geeft weer in welke mate de initiële schok in bruto-inkomen werd opgevangen door het belasting- en uitkeringsstelsel.

We veronderstellen een alleenstaande werknemer, 4/5e tewerkgesteld in hoofdberoep in de horeca. De werknemer vult het bruto maandinkomen uit het hoofdberoep aan met 8 of 16 uren flexi-job per week. In onze simulatie veronderstellen we het wegvallen van de flexi-job vanaf het begin van het tweede kwartaal. Verder veronderstellen we dat de werknemer in het hoofdberoep van midden maart tot eind december tijdelijk werkloos werd (9,5 maanden) of dat het hoofdberoep hernomen kon worden tijdens de heropening van de horeca in de zomermaanden (wat neerkomt op 5,5 maanden tijdelijke werkloosheid).

"Het is overduidelijk dat de combinatie van langdurige terugval op tijdelijke werkloosheid en het niet-gecompenseerd wegvallen van inkomen uit een flexi-job, zorgen voor zware inkomensverliezen onder de werknemers."

In een scenario waarin de werknemer geen flexi-job uitvoerde voor de COVID-19 crisis, blijft het beschikbaar inkomensverlies beperkt tot een daling van 1,8% in geval van 5,5 maanden tijdelijke werkloosheid (rij 1 in Tabel 7). Maar bij een langdurige terugval op tijdelijke werkloosheid van 9,5 maanden loopt het verlies in beschikbaar inkomen al op tot 7,8%. Wanneer diezelfde werknemer er ook een flexi-job bij had van 8 uren per week, worden die verliespercentages respectievelijk 15,4% en 20,3%. Daar waar 90 tot 95% van de schok in het bruto-inkomen wordt geabsorbeerd door uitkeringen en automatische stabilisatoren indien de werknemer geen bijkomende flexi-job uitvoerde (eerste twee rijen van Tabel 7), valt dit percentage terug tot 75% en minder als er ook een verlies is aan inkomen uit een flexi-job. En als de flexi-job 16 uren per week bedroeg, reduceert de schokdemping zelfs tot nog slechts iets meer dan de helft (rij 5). Het is overduidelijk dat de combinatie van langdurige terugval op tijdelijke werkloosheid en het niet-gecompenseerd wegvallen van inkomen uit een flexi-job, zorgen voor zware inkomensverliezen onder de werknemers. In rijen 5 en 6 van Tabel 7 noteren we een verlies in beschikbaar

inkomen van 24,7% en 28,8%. Dat laatste is een verlies in beschikbaar inkomen van maar liefst € 8.842.

BESLUIT

In de COVIVAT beleidspaper nr 9 brachten we voor de populatie van loon- en weddetrekkenden het inkomensverlies in kaart voor het volledige jaar 2020. De resultaten bevestigden en versterkten de vroege verdelingsanalyses in Decoster et al. (2020) en Marchal et al. (2020) die zich beperkten tot de impact in april 2020. De inkomensschok in 2020 ten gevolge van corona ligt heel ongelijk verdeeld over loon- en weddetrekkenden: 64,4% leed geen bruto-inkomensverlies. Het volledige verlies is dus geconcentreerd bij 35,6% van de werknemerspopulatie. Niet verwonderlijk komen de horeca- en evenementensector ook uit deze jaaranalyse als zwaarst getroffen sectoren naar voor.

"De bijkomende premie voor langdurige tijdelijk werklozen heeft de sterke terugval in beschikbaar inkomen van deze langdurig tijdelijk werklozen slechts heel beperkt verzacht."

De hier uitgewerkte jaaranalyse toont aan dat in de uittekening van beleidsmaatregelen de aandacht blijvend gevestigd moet zijn op het belang van de duurtijd van de tijdelijke werkloosheid. De eind 2020 ingevoerde eenmalige bijkomende premie van minstens € 150 bruto voor langdurige tijdelijk werklozen heeft de sterke terugval in beschikbaar inkomen van deze langdurig tijdelijk werklozen slechts heel beperkt verzacht. De door de federale regering aangekondigde bijkomende premie van maximaal € 780 bruto voor werknemers met een laag loon die langdurig tijdelijk werkloos zijn geweest (meer dan 52 dagen sinds de start van de coronacrisis), en tewerkgesteld in een sector die op 1 maart 2021 nog steeds verplicht gesloten is, is dan ook geen overbodige luxe.

Met onze analyse van het inkomensverlies van werknemers die naast inkomen ook inkomen verwerven uit een flexi-job legden we de vinger op een wonde in onze sociale bescherming. Voor bijna alle werknemers met een flexi-job is het verlies van dit inkomen niet verzekerd. Dat leidt tot grote verliezen zowel in bruto-termen, maar zeker ook in termen van beschikbaar inkomen. Voor de subgroep met flexi-job die we in onze survey simuleerden liep het verlies aan beschikbaar inkomen op tot 7,8%. Maar aan de hand van typegevallen toonden we aan dat verliezen rond de 30% van het beschikbaar inkomen tot de realistische mogelijkheden behoren. De lagere lasten, gebruikt als lokmiddel om deze – vroeger vaak informele - vormen van tewerkstelling te regulariseren of 'verwitten' komen op die manier als een boemerang terug in het gezicht van de betrokken werknemers.

Het verlies van een inkomen uit een flexi-job is wellicht maar één van de vele voorbeelden van specifieke, minder reguliere, vormen van tewerkstelling die meer aandacht verdienen in een grondige analyse van het effect van de corona-crisis op de inkomenssituatie van Belgische gezinnen. Alleen laten de SILC-data niet echt toe om bijvoorbeeld het effect op uitzendarbeid, op het aanbod van studentenjobs, op gelegenheidswerk in de horeca of op werk verricht in het kader van betaalde vrijwilliger in een vereniging te modelleren. In die zin moeten onze resultaten gelezen worden als een ondergrens van het inkomensverlies voor veel gezinnen.

Daarnaast tonen de macro-ramingen van het Federaal Planbureau aan dat het gemiddeld inkomensverlies voor zelfstandigen nog groter was dan de afname in het bruto-inkomen van loon- en weddetrekkenden. In de meest recente middellange termijn prognoses van februari 2021 daalt het gemengd inkomen in 2020 met 6,6%, tegenover 4,5% afname van het bruto-inkomen van de werknemers in de private sector. Voor een volledige beeld van de corona-impact op de gezinsinkomens in 2020 is er dus dringend nood ook voor dit deel van de actieve bevolking de – misschien wel nog schevere - verdeling van het inkomensverlies in kaart te brengen. Alleen zullen de daarvoor benodigde microdata hoogstwaarschijnlijk moeten komen uit fiscale aangiften. En die komen met meer vertraging ter beschikking dan de gegevens die we hier gebruikt hebben i.v.m. tijdelijke werkloosheid.

REFERENTIES

Decoster, A., Van Lancker, W., Vanderkelen, J., & Vanheukelom, T. (2020). Sociaal-economische kenmerken van werknemers en zelfstandigen in sectoren getroffen door de lockdown. COVIVAT beleidsnota 3.

Federaal Planbureau. (2021). Economische vooruitzichten MLT (2021-2026), februari 2021 – Statistische bijlage.

Marchal, S., Vanderkelen, J., Cantillon, B., Decancq, K., Decoster, A., Kuypers, S., et al. (2021). De gevolgen van corona voor de inkomensverdeling: impact van lockdown en beleid in april 2020. COVIVAT beleidsnota 7

RSZ. (2021). Specifieke tewerkstellingstypes (horeca en andere sectoren).

RVA. (2020a). Bijkomende premie voor langdurig tijdelijk werklozen - Tijdelijke werkloosheid door de coronacrisis COVID-19.

RVA. (2020b). Hoeveel bedraagt uw uitkering bij tijdelijke werkloosheid.

RVA. (2021). Tijdelijke werkloosheid – Covid-19 (coronavirus).

Working Group Social Impact Corona Crisis. (2021). Monitoring van de gevolgen van COVID-19 op de werkgelegenheid en de sociale bescherming in België.

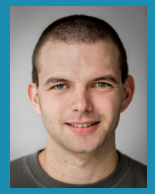
FACULTEIT ECONOMIE EN
BEDRIJFSWETENSCHAPPEN
Departement Economie
Naamsestraat 69
3000 LEUVEN, Belgium

Bart Capéau is postdoctoraal onderzoeker aan de KU Leuven met expertise in welvaarts- en ongelijkheidsmeting.

André Decoster is gewoon hoogleraar aan de KU Leuven. Hij doet onderzoek in publieke financiën en welvaartseconomie, met een focus op simulatiemodellen om effecten van beleidsveranderingen in kaart te brengen.

Jonas Vanderkelen is onderzoeker aan de KU Leuven. Hij richt zich voornamelijk op microsimulatiemodellen voor beleidsevaluatie.

Stijn Van Houtven is onderzoeker aan de KU Leuven, en werkt voornamelijk aan de uitbouw en het onderhoud van microsimulatiemodellen op onder meer administratieve data.

LES(S) staat voor “Leuvense Economische Standpunten (Short)”. Daarin publiceren stafleden van de Faculteit Economie en Bedrijfswetenschappen opiniërende studies en essays. Onder de titel “Less is more” brengen we een verkorte analyse of samenvatting van een langere wetenschappelijke paper of publicatie waarin beleidsrelevante resultaten beschreven werden.

Dergelijke reeks zal uiteraard verschillende opinies en denkstromingen brengen. Leuvense Economische Standpunten vertolken alleen de visie van de auteur. Zij kunnen niet doorgaan als de visie van een instelling.

U kan eerder verschenen Leuvense Economische Standpunten terugvinden op de website van de faculteit: https://feb.kuleuven.be/les

Reacties op de Leuvens Economische Standpunten zijn altijd welkom via economics@kuleuven.be

LID VAN ASSOCIATIE KU LEUVEN

v.u.: Professor André Decoster, Faculteit Economie en Bedrijfswetenschappen, KU Leuven, Naamsestraat 69, 3000 Leuven